

Nr. 06
18 ianuarie 2024

**Domnului Victor PARLICOV,
Ministrul Energiei**

**Copie: Secretariatul Consiliului Economic
pe lângă Prim-ministru**

Re: Situația critică pe piața produselor petroliere din cauza plafonării prețurilor

Stimate Domnule Ministru,

Asociația Investitorilor Străini (FIA Moldova) Vă salută și reiterează înaltele sale considerațiuni. Din numele membrilor săi și în scopul dezvoltării unor relații de piață și a unei concurențe sănătoase în țară, considerăm oportun și necesar de a semnală o serie de provocări legate de situația critică de pe piața produselor petroliere din Republica Moldova, ca urmare a plafonării prețurilor la vânzare cu amănuntul.

În continuare, atragem atenția DVS asupra următoarelor probleme:

1. Aplicarea arbitrară a prevederilor Legii RM nr. 461/2001 din 30.07.2001 privind piața produselor petroliere și limitarea prețului prin aplicarea unei marje comerciale fixe.

În toamna anului 2021, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat modificări la Legea 461/2001 privind piața produselor petroliere. Scopul acestor modificări a fost de a restabili regulile de funcționare în sectorul economic, pe segmentul produselor petroliere. Conform acestor modificări, Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) urma să elaboreze Metodologia de calcul și aplicare a prețurilor cu amănuntul pentru produsele petroliere.

Metodologia respectivă a fost elaborată și aprobată, dar cu abateri evidente, neincluzând indicele prețurilor de consum în formula de calcul a marjei comerciale. În plus, calcularea componentelor marjei stabilite s-a făcut într-un mod netransparent, inaccesibil pentru public și pentru întreprinderile sau agenții economici din sectorul vizat al economiei, lăsând multe probleme nerezolvate.

În acest context, este important de menționat că, într-o metodologie similară elaborată de ANRE pentru perioada 2016-2018, indicele prețurilor de consum a fost inclus la stabilirea marjei comerciale. În plus, acest indicator a fost utilizat și în Metodologiile tarifare pentru alte sectoare reglementate de ANRE.

În primăvara anului 2023, prin ordinul Aparatului Președintelui, la adresarea FIA Moldova, ANREa modificat Metodologia menționată mai sus, incluzând aplicarea indicelui prețurilor de consum la stabilirea marjei comerciale pentru vânzarea cu amănuntul a produselor petroliere, care nu poate depăși anual 110%. Cu toate acestea, a păstrat, de asemenea, posibilitatea utilizării subiective a coeficientului de eficiență până la 10%, ceea ce, de fapt, diminuează efectul aplicării indicelui prețurilor de consum menționat anterior. Astfel, această modernizare a Metodologiei nu rezolvă, de fapt, problema reglementării echilibrate a pieței petroliere, reieșind din situația macroeconomică obiectivă.

Caracterul acțiunilor menționate mai sus este demonstrat, printre altele, de deciziile ANRE: **în 2016 marja comercială pentru vânzarea cu amănuntul a produselor petroliere, conținând aceleași componente, a fost stabilită de ANRE la 3,25 lei/litru, iar astăzi, 7 ani mai târziu, este stabilită la 3,07 lei/litru.** Formula de calcul a plafonului de preț reflectă principiul: cotațiile Platts + marja fixă. În același timp, Platts este un indicator internațional, pe care nimeni nu-l poate influența la nivel de stat. Iar dacă, asemeni anului 2022, cotațiile acestuia vor crește brusc, atunci, în baza formulei actuale Platts, și prețurile la carburanți vor crește brusc, deoarece prețul final va depinde DIRECT mai mult de cotația Platts. Acest proces este un factor obiectiv și nimeni nu îl poate influența. Astfel, se creează doar "iluzia" că există un control asupra dinamicii prețurilor cu amănuntul la produse petroliere.

De asemenea, Metodologia actuală de Plafonare a Prețurilor calculată de ANRE, ia în calcul indicatorii macroeconomici din ultimii 5 ani precedenți, pe când piața reală la moment este cu adevărat diferită. Media costurilor din anii precedenți este vădit mai mică decât costurile actuale. Să luăm cel mai simplu exemplu, creșterea salariului minim pe economie de la 1 Ianuarie 2024 care generează creșteri enorme de costuri, dar de care ANRE nu ține cont în calcul.

În plus, este important de menționat că prețurile la produsele petroliere au crescut nu doar pe teritoriul Republicii Moldova, ci și la nivel mondial, din cauza situației geopolitice cauzate de conflictul armat de pe teritoriul Ucrainei și nu numai, precum și din cauza crizei financiare globale. Republica Moldova face parte din această piață globală și este expusă automat la toate fluctuațiile de preț care au loc în acest spațiu.

Considerăm că problema este critică și este necesară revizuirea acestei Metodologii, în deplină conformitate cu legea, cu implicarea operatorilor de pe această piață, precum și cu implicarea expertizei independente, cu sprijinul partenerilor de dezvoltare din Republica Moldova.

2. Consecințele plafonării marjei comerciale și ale încălcării principiilor de funcționare a pieței libere

Este evident că piața cu amănuntul a carburanților, ca orice altă piață cu amănuntul, ar trebui să se dezvolte pe baza principiilor de autoreglementare, care ar trebui să se bazeze pe concurența naturală. Cu cât sunt mai mulți actori pe piață, cu atât mai multă presiune pentru reducerea prețurilor. Într-o astfel de paradigmă acceptată la nivel internațional, rolul statului ar trebui să se axeze exclusiv pe controlul și combaterea faptelor neconcurențiale, precum și pe crearea unor condiții favorabile pentru activitatea agenților economici de pe piață, în care să fie respectate principiile liberei concurențe pe piață, și nu pe restricționarea prețurilor într-un anumit sector.

Orice interferență în mecanismul de piață de reglementare a prețurilor duce la dezechilibrul acestuia, cauzând probleme în alte aspecte ale dezvoltării sectorului. De exemplu, introducerea unui plafon la prețurile de vânzare cu amănuntul a carburanților fără identificarea și consultarea detaliată a componentelor reale marjei prevăzute a condus la faptul că pentru companiile petroliere a "dispărut" sursa de rentabilitate a investițiilor în dezvoltarea și întreținerea la nivel corespunzător a benzinăriilor.

În același timp, la nivel legislativ, se introduc în mod activ cerințe stricte de conformitate a stațiilor cu standarde mai înalte în domeniul siguranței tehnice, al ecologiei, al metrologiei etc., ca parte a armonizării cu standardele UE în acest domeniu. Prin urmare, companiile petroliere, precum și proprietarii de stații PECO nu sunt interesați să investească în modernizarea stațiilor lor pentru a îndeplini noile cerințe, standarde și norme industriale. În ansamblu, toate acestea conduc la "degradarea" investițională a industriei produselor petroliere din țară, la uzura infrastructurii industriale, cu toate riscurile corespunzătoare pentru funcționarea sigură a echipamentelor și pentru formarea personalului.

De facto, în condițiile actuale de piață, este neprofitabil pentru comercianții de produse petroliere cu amănuntul să investească în renovarea bazelor petroliere și rețelelor de benzinării, în special în zonele îndepărtate de aglomerările urbane; instalațiile existente sunt exploatate până la uzura completă, expunând clienții și partenerii la diverse riscuri. Acest fapt afectează, de asemenea, relațiile cu partenerii internaționali ai companiilor moldovenești de pe această piață, precum și proiectele acestora în Moldova, unde devine mai profitabil să renunțe la vânzările cu amănuntul în favoarea vânzărilor cu ridicata.

În ordinea ideilor, facem referire la Directiva UE 2009/119/CE, care în eventualitatea implementării acesteia pe teritoriul Rep. Moldova, va impune condiții tehnice minime pentru baza petrolieră aflată în gestiunea companiilor petroliere, în scopul contribuției la menținerea nivelului minim de produse petroliere. În asemenea condiții, în lipsa resurselor financiare, comercianții de produse petroliere nu vor fi motivați de a investi în renovarea și după caz în construcția bazelor petroliere, ori costurile sunt majore.

Armonizarea standardelor și a cerințelor ca parte a procesului de aderare la Uniunea Europeană este un proces corect, obiectiv și inevitabil, dar, în același timp, este costisitor pentru operatorii de pe această piață. Respectarea și punerea în aplicare a tuturor noilor cerințe și standarde implică inevitabil investiții mari, care nu au fost luate în considerare în procesul de armonizare a cadrului de reglementare.

Tot aici, atragem atenția DVS că infrastructura deficitară din Republica Moldova generează creșteri de costuri de care nu se ține cont. Lipsa căii ferate operaționale ce leagă Portul Internațional Giurgiulești cu Chișinău sau blocajele și rândurile enorme la punctele de trecere a frontierei terestre sunt bariere operaționale care generează costuri adiționale, care nu se regăsesc în metodologia de calcul ANRE, dar care afectează negativ companiile din domeniu.

3. Riscuri pe termen mediu și lung în absența unor schimbări cardinale în reglementarea de stat a pieței produselor petroliere

- *Siguranța aprovizionării Republicii Moldova cu Produse Petroliere.* În contextul în care Plafonarea actuală limitează la maxim în baza condițiilor de preț sursele externe de aprovizionare cu produse petroliere și în contextul conflictului din regiune și a barierelor logistice, există un risc enorm ca din cauza limitării de preț pe care o avem la moment, companiile să nu mai asigure piața locală cu produse petroliere ca urmare a unei tranzacții economice negative în raportul de import.
- Menținerea plafonului de preț (plafonarea) creează automat efectul de triere a întreprinderilor de pe piața cu amănuntul al produselor petroliere din țară. *A priori*, rețelele mari dispun de o economie de afaceri mai puternică datorită economiilor de scară și a prezenței rafinăriilor în regiune, comparativ cu întreprinderile medii și mici. Există deja statistici oficiale reale privind închiderea stațiilor în perioada 2022-2023, iar cele mai multe dintre stațiile închise aparțin întreprinderilor mici și mijlocii.
- Efectul plafonării prețurilor a dus, de asemenea, la faptul că, în primul rând, calitatea carburanților și lubrifianților vânduți a început să scadă, iar stațiile din mediul rural și din alte zone îndepărtate de orașe au început să se închidă, deoarece este evident că profitabilitatea stațiilor de alimentare din mediul rural este inferioară stațiilor situate în orașe. În realitate, chiar și rețelele mari și mijlocii, în special în zonele rurale, au început să își închidă stațiile. Iar această tendință continuă să se dezvolte. Toate acestea au ca rezultat final creșterea costurilor și a altor resurse pentru locuitorii din mediul rural legate de carburanți și lubrifianți, dintre care o proporție semnificativă se deplasează în raion pentru a-și alimenta vehiculele. Alimentarea diverselor utilaje agricole în aceste noi condiții va constitui o problemă dureroasă separată.

- O stație de alimentare, ca orice altă instalație de operare, este supusă uzurii fizice. Dar, pentru a o menține în condiții tehnice normale, este necesară reînnoirea periodică a tuturor activelor sale. Actualul plafon de preț stimulează proprietarii de stații să economisească la toate tipurile de reparații curente și mai ales capitale, generând astfel riscuri industriale, de mediu și alte riscuri de siguranță, întrucât nu există resurse pentru modernizarea acestora, iar marja actuală din formula plafonului de preț nu acoperă nici măcar toate costurile de exploatare, dacă sunt îndeplinite toate cerințele legale.
- Această piață este în schimbare și există multe tehnologii noi care îmbunătățesc serviciile și cresc eficiența activității stațiilor: operațională, de deservire, energetică și economică, însă este necesar să se investească acum pentru a obține efectul dorit mai târziu. Dar, din păcate, companiile moldovenești nu dispun de resurse suficiente pentru a rambursa investițiile necesare. Există riscul unui decalaj sistemic la nivelul industriei produselor petroliere față de standardele care există de mult timp în Uniunea Europeană, cu toate consecințele care decurg de aici.
- În plus, în astfel de condiții, noii jucători internaționali nu vor fi interesați să intre pe piața moldovenească respectivă din cauza rentabilității scăzute a industriei. Atractivitatea investițională a pieței este în prezent la zero. Menținerea jucătorilor existenți și/sau intrarea unor noi companii (inclusiv din Ucraina) ar putea avea un impact semnificativ asupra creșterii concurenței în interesul consumatorilor finali.

În concluzie, remarcăm faptul că toate cele de mai sus indică potențiale riscuri și probleme nu doar la nivelul industriei produselor petroliere, ci și la nivelul impactului asupra echilibrului intersectorial din țară în viitorul apropiat. Întreprinderea măsurilor oportune în timp util vor evita noi crize pe piața carburanților, precum și adoptarea de noi măsuri nepopulare în viitorul apropiat. Decizii și acțiuni concrete sunt necesare acum pentru a evita riscurile cu evoluție dinamică în viitor.

Solicitarea reprezentanților industriei petroliere este să nu existe o intervenție nepotrivită a autorităților în factorii obiectivi ai economiei de piață. Considerăm că, pentru o elaborare mai eficientă a unui pachet de propuneri cu privire la aspectele menționate mai sus, este necesară implicarea experților independenți de profil de nivel internațional, pe platforma Consiliului Economic pe lângă Prim-ministru, a căror opinie ar trebui luată în considerare.

Asociația Investitorilor Străini își declară disponibilitatea de participare la acest proces în orice format și să contribuie la elaborarea unui pachet de propuneri, care, sperăm, va corecta situația pe această piață de bunuri și servicii, activând mecanismele de piață și sporind atractivitatea investițiilor în favoarea beneficiarului final și a economiei Republicii Moldova.

În speranța unui răspuns pozitiv, Vă mulțumim anticipat și ne exprimăm deschiderea pentru un dialog constructiv.

Cu profund respect,
Director executiv
Ana Groza

Notă: Asociația Investitorilor Străini reunește 26 companii – cei mai mari investitori din Republica Moldova, investițiile cărora provin din 15 țări, cu peste **23.000 de angajați**. Volumul total al investițiilor companiilor-membre FIA depășește **2 miliarde 600 milioane euro**, ceea ce constituie aproximativ **19% din PIB**.

